

Список використаних джерел

1. Кравчук М. В. Теорія держави права (опорні конспекти): навч. посіб. для студ. ЗВО. Вид. 3-є, переробл. й доповн. Тернопіль: ЗУНУ, 2020. 524 с
2. Кравчук В.М. Громадські організації і держава: взаємовідносини в умовах формування громадянського суспільства в Україні (теоретико-правові аспекти): Монографія. Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», 2011. 260 с.
3. Громадянське суспільство України в умовах війни-2022 - звіт за результатами дослідження – Єднання. URL:<https://ednannia.ua/news/nashi-novini/12447-gromadyanske-suspilstvo-ukrajini-v-umovakh-vijni-2022-zvit-za-rezultatami-doslidzhennya> (дата звернення: 18.04.2024).
4. Громадянське суспільство та правова держава. Реферат. Освіта.UA. URL:<https://osvita.ua/vnz/reports/politolog/17558/> (дата звернення: 19.04.2024).

Барановська В.

*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету.*

*Науковий керівник: к.ю.н., доц., доктор права
Українського вільного університету,
професор кафедри теорії права
та конституціоналізму ЗУНУ, почесний професор
університету, Заслужений юрист України
Кравчук М. В.*

ОСНОВНІ РИСИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ ТА ШЛЯХИ ПОБУДОВИ ЇЇ В УКРАЇНІ

Постанова проблеми. Україна, як сучасна держава, стоїть перед складним завданням побудови правової системи, що відповідала б міжнародним стандартам правової держави. Та потрібно розуміти, що існує ряд проблем, пов'язаних з реалізацією цієї ідеї. Варто додати, що у ст. 1 чинної Конституції України також закріплено, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. [1, ст.1]. Отже, чинна Конституція України чітко показує що Україна є правовою державою. Щоб глибше зрозуміти тему даного дослідження потрібно знати що означає сам термін “Правова держава”. Наприклад М.В. Кравчук, зазначив: «Правова держава – це держава, в якій юридичними засобами реально забезпечено максимальне здійснення, охорону і захист основних прав людини» [2, с.174].

Отже, хоча в Конституції й зазначено, що Україна є правовою державою, вона, як і багато інших країн, стикається з викликами в побудові та розвитку забезпечення функціонування правової держави, не дивлячись на проведені реформи. Незважаючи на це, реалізація принципів правової держави залишається проблематичною та неоднозначною. Основні проблеми, що потребують уваги та аналізу, включають високий рівень корупції та недостатнє дотримання правових норм, вплив політичних факторів на правову систему, низький рівень правової культури та правосвідомості, а також необхідність

подальших реформ та заходів. Ці проблеми є ключовими для подальшого аналізу та розробки шляхів покращення стану правової держави в Україні.

Стан дослідження. Наукове опрацювання даної теми висвітлюється в працях таких вчених: М. Кравчука, П. М. Рабіновича, О. Лаба, О. Скакун та ін.

Об'єкт дослідження. Є процес державотворення суверенної, демократичної, соціальної, правової України

Предмет дослідження. Полягає в аналізі та висвітленні основних положень, концептів щодо правової держави, її основні риси, а також визначення шляхів її побудови в Україні.

Мета дослідження. Мета дослідження полягає в тому, щоб окреслити і висвітлити основні положення правової держави. Проаналізувати проблеми, пов'язані з реалізацією правової держави в Україні.

Завдання дослідження. Висвітлити основні положення теорії правової держави. Та проаналізувати й оцінити проблеми, пов'язані з реалізацією правової держави в Україні.

Виклад основного матеріалу. Теорія правової держави бере початок з античності. Термін "правова держава" почав використовуватись в німецькій філософській та юридичній літературі на початку 19 ст. Але ідеї, що відбивали сутність та основні риси правової державності мають більш давні історичні коріння. Ідею поєднання сили та права в організації афінської держави на демократичних засадах свідомо проводив у своїх реформах вже у 6 ст. до н. е. Соломон. Сутність своїх реформ він виражав так: "Всіх я звільнив. А цього досягнуто владою закону, силу з правом поєднавши." Думка про те, що державність взагалі можлива лише там, де панують справедливі закони, послідовно розвивалась мислителем Платоном. Зокрема, він висловлював міркування щодо близької загибелі тієї держави, де закон немає сили і знаходиться під будь-якою владою. Державність можлива там, де панують справедливі закони, "де закон володар над правителями, а вони його раби" [2, с.175]

Проте вперше термін «правова держава» сформулював німецький вчений К. Велькер у 1813 р., а в 1829 р. його співвітчизник Р. Моль ввів це поняття в політико-правовий обіг. В Німеччині першим ученням про державу вважають І. Канта, який застосував поняття «правовий закон» і державу визначав як об'єднання багатьох людей, які підпорядковані правовим законам, а метою держави вважав панування ідеї права.

Якщо ж говорити про сучасних науковців, багато з них по різному трактують поняття "Правова держава." Наприклад, як вище зазначено твердження М.В. Кравчука, «Правова держава – це держава, в якій юридичними засобами реально забезпечено максимальне здійснення, охорону і захист основних прав людини» [2, с.174]. На думку П. М. Рабіновича, це держава, в якій юридичними засобами реально забезпечити максимальне здійснення, охорону та захист основних прав людини [3, с.78]. О. Ф. Скакун, вважає, що правова держава - це політична організація суспільства, у якому право пов'язує і підкоряє собі державну владу, а основні права особи та її соціальна безпека складають зміст свободи, заснованої на законах, які приймаються і піддаються зміні законним шляхом [4, с. 140].

Однією з ключових складових будівництва правової держави є реалізація ряду основних рис, які забезпечують її функціонування та стабільність.

Встановлення правової держави передбачає ряд важливих рис, які сприяють її ефективному функціонуванню та забезпечують захист прав та свобод громадян. Однією з основних рис є закріплення основних прав та свобод людини в законах і Конституції держави, що гарантує їх стабільність і невід'ємність. Також важливим принципом є панування законів, які виражають волю всього або більшості населення, що забезпечує рівноправ'я та справедливість перед законом. Регулювання відносин між особою і державою на основі загальнодозвільних принципів забезпечує правову стабільність та справедливість в суспільстві. Взаємовідповідальність особи і держави передбачає, що обидві сторони мають свої обов'язки перед один одним і перед суспільством. Важливим елементом є також високий рівень правової культури та правосвідомості всіх правових суб'єктів, що сприяє зміцненню довіри до правової системи. Чіткий розподіл повноважень та меж діяльності між державними органами, включаючи поділ влади на законодавчу, виконавчу і судову, забезпечує ефективне функціонування системи управління. Значення судових органів у суспільному житті підкреслює їх авторитет та важливість у забезпеченні справедливості. Крім того, юридична захищеність особи, яка включає створення ефективних юридичних засобів захисту прав та інтересів громадян, є невід'ємною складовою правової держави. Незалежність судової влади від інших гілок влади та інших суб'єктів є важливим забезпеченням незалежності та об'єктивності судових рішень. Загальне виконання законів та підзаконних актів усіма учасниками суспільного життя, зокрема державними органами, є невід'ємною умовою стабільного функціонування правової держави. [2, с.181]

А наприклад П. М. Рабінович зазначив, що основні ознаки правової держави можна поділити на два різновиди : соціально-змістовні та формальні. Соціально-змістовні ознаки передбачають закріплення основних прав людини в конституційному та інших законах, що гарантує їх захищеність та стабільність. Також це включає панування у суспільному та державному житті законів, що виражають волю народу та втілюють основні права людини, а також загальнолюдські цінності та ідеали. Додатково, це означає врегулювання відносин між особою і державою на основі загально-дозвільного принципу, що забезпечує свободу та автономію громадян, а також вимагає взаємної відповідальності між особою і державою. Наявність у всіх громадян високої правової культури, юридичних знань та вміння їх використовувати у практичному житті, а також є необхідною умовою правової держави.

Формальні ознаки включають розподіл функціональних повноважень держави між спеціалізованими системами її органів, що забезпечує ефективне управління та збалансованість влади. Юридична захищеність особи передбачає наявність розвинених та ефективних, процедурно-юридичних засобів для захисту основних прав людини. Високе становище судових органів у суспільстві та державному житті є важливою гарантією прав людини, а їх особливі можливості у визначенні права, правди та справедливості в конфліктних питаннях зумовлені їх специфікою. Неухильне виконання законів та підзаконних нормативних актів всіма учасниками суспільного життя, зокрема державними органами та установами правлячої партії, є важливою умовою правової стабільності та довіри до правової системи [3, с.81].

Правова держава в багатьох нині діючих конституціях сучасних держав, в тому числі і Конституції України, проголошується як держава соціальна. Наприклад у ст. 1 чинної Конституції України також закріплено, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. [1, ст.1]. Отже, чинна Конституція України чітко закріплює, що Україна є правовою державою.

У побудові правової держави в Україні ключове значення мають різноманітні напрямки. Серед них - постійна реформа законодавства, яка має забезпечувати відповідність законів міжнародним стандартам та вимогам правової держави. Розпочинаючи від реформ судової системи, важливо забезпечити її незалежність, прозорість та ефективність. Сприяти розвитку системи правозахисту, забезпечуючи доступ до правосуддя та підтримку правової допомоги, також важливо. Крім того, необхідно активно працювати над захистом прав людини та громадянських свобод, забезпечуючи їх визнання та дотримання у всіх сферах суспільного життя. Велике значення має розвиток правової культури, що передбачає проведення інформаційних кампаній та освітніх заходів серед населення. Боротьба з корупцією та злочинністю на всіх рівнях влади вимагає впровадження антикорупційних та правоохоронних заходів. Не менш важливе є залучення громадськості до процесу прийняття рішень та забезпечення відкритості та прозорості владних структур. Ці напрямки потребують постійної уваги, координації зусиль та підтримки з боку усіх суспільних сил, щоб досягти мети побудови справедливої та демократичної, правової держави в Україні.

Висновок. Підсумовуючи, варто відзначити, що побудова правової держави в Україні включає в себе реалізацію ідеї права та справедливості на всіх рівнях суспільства. Основні риси правової держави, такі як закріплення основних прав та свобод людини, панування законів, взаємовідповідальність особи і держави, високий рівень правової культури, чіткий розподіл влади та інші, є важливими складовими цього процесу. Шляхи побудови правової держави в Україні включають в себе реформу законодавства, зміцнення незалежності судової системи, боротьбу з корупцією, залучення громадськості до управління, підвищення правової культури та інші заходи, спрямовані на забезпечення принципів правової держави. Поряд з цим, важливо забезпечити відповідність української системи правосуддя міжнародним стандартам, а також зміцнити довіру громадян до правової системи шляхом забезпечення доступності та справедливості правосуддя для всіх.

Список використаних джерел

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР України)*, 1996, № 30, ст. 141. Зі змінами на 01.01.2020 р. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 8 грудня 2023 р.).
2. Кравчук М. В. Теорія держави права (опорні конспекти): Навч. посіб. для студ. ЗВО. 3-є вид., змін. й доп. Тернопіль: ЗУНУ, 2020. 524 с.
3. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права: Навч. посібник. Львів : Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.
4. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: Підручник: Харків: Консум, 2010. 525 с.